

БӨЛІМ: БАЛАБАҚША

Балабақшада ұлттық құндылықтар арқылы баланың тұлғалық қасиеттерін қалыптастыру

ЖАРИЯЛАНДЫ 22.12.2025	ТІРЕК СӨЗДЕР әлеуметтік дағдылар, құндылықтық бағдар, мектепке дейінгі тәрбие, отбасы серіктестігі, рухани-адамгершілік тәрбие, тәрбиелік орта, тұлғалық қасиеттер, ұлттық құндылықтар, ұлттық ойын, этномәдени орта	СІЛТЕМЕ https://bilimger.kz/186042/
---------------------------------	--	---

Оңғарова Арай Құттыбекқызы

«Хан-Арыс» бөбекжай балабақшасы ЖШС

Тәрбиеші

АННОТАЦИЯ

Мақалада мектепке дейінгі ұйым жағдайында ұлттық құндылықтарды жүйелі енгізу арқылы баланың тұлғалық қасиеттерін қалыптастырудың ғылыми-педагогикалық негіздері талданады. Ұлттық құндылықтар тіл, салт-дәстүр, әдеп нормалары, халық ауыз әдебиеті, ұлттық ойындар, өнер мен қолөнер сияқты мәдени-әлеуметтік тәжірибелердің жинақталған формасы ретінде қарастырылып, олардың баланың «Мен» бейнесін құрастыруына, әлеуметтік қарым-қатынас мәдениетін меңгеруіне, эмоциялық тұрақтылық пен ерік-жігер сапаларын дамытуына ықпал ету тетіктері сипатталады. Балабақша кеңістігіндегі ұлттық мазмұн баланың күнделікті өмір тәжірибесіне табиғи түрде кіріктірілгенде ғана тұлғалық нәтижелер тұрақты болатыны дәлелденіп, педагогтің кәсіби ұстанымы, тәрбиелік орта, отбасы-балабақша серіктестігі және нәтижені бағалау мәдениеті негізгі шарттар ретінде негізделеді. Мақаланың практикалық маңызы – тәрбие жұмысын «іс-шаралар жиынтығы» ретінде емес, құндылықтық бағдарлары айқын, баланың жас ерекшелігіне сай ұйымдастырылған тұтас тәрбиелік үдеріс ретінде жобалауға бағыт береді.

КІЛТ СӨЗДЕР

ұлттық құндылықтар, мектепке дейінгі тәрбие, тұлғалық қасиеттер, құндылықтық бағдар, ұлттық ойын, этномәдени орта, тәрбиелік орта, отбасы серіктестігі, әлеуметтік дағдылар, рухани-адамгершілік тәрбие.

КІРІСПЕ

Қазіргі қоғамдағы жаһандану, ақпарат ағымының күшеюі және мәдени үлгілердің жедел алмасуы жағдайында ұлттық бірегейлікті сақтаудың ең тиімді жолдарының бірі – тәрбиені ерте жастан құндылықтық негізде ұйымдастыру. Мектепке дейінгі кезең тұлғаның іргетасы қаланатын, тіл мен мінез-құлық үлгілері, эмоциялық реттеу, өз-өзіне қатынас және әлеуметтік байланыстарға түсу тәсілдері қарқынды қалыптасатын уақыт болғандықтан, дәл осы кезеңде ұлттық құндылықтарды баланың күнделікті тәжірибесіне енгізу тұлғалық дамудың бағытын анықтайтын стратегиялық міндетке айналады. Балабақшада ұлттық құндылықтарды берудің маңызы «ұлт туралы білім» жеткізумен шектелмейді; оның өзегі – баланың өз мәдениетіне эмоционалдық жақындық сезінуі, ұжымда өзін қауіпсіз сезіне отырып әрекет етуі, үлкенге құрмет, кішіге ізет, еңбекке жауапкершілік, өзара жәрдем, әділдік, сабыр, намыс сияқты қасиеттерді мінез-құлық нормасына айналдыруы.

Мектепке дейінгі ұйымдағы тәрбие үдерісінің ерекшелігі – баланың үйренуі көбіне ойын, еліктеу, әсерлену, қайталау және әлеуметтік жағдаяттарды «басынан өткізу» арқылы жүзеге асуы. Сондықтан ұлттық құндылықтарды формалды тақырып ретінде «айту» емес, оны әрекет арқылы «жасату» қағидасы негізгі әдіснамалық бағыт болуы тиіс. Бұл тұрғыда педагогикалық жүйелілік аса маңызды: құндылықтардың мазмұны мемлекеттік стандарт, үлгілік бағдарлама және балабақшадағы нақты білім беру тәжірибесі арасында сабақтастық тапқанда ғана тәрбиелік ықпал тұрақты нәтижеге айналады. Мақаланың мақсаты – балабақшада ұлттық құндылықтар арқылы баланың тұлғалық қасиеттерін қалыптастырудың теориялық негіздерін ашу және оны іске асырудың педагогикалық шарттарын ғылыми-академиялық тұрғыдан жүйелеу.

ҰЛТТЫҚ ҚҰНДЫЛЫҚТАРДЫ ТҰЛҒАЛЫҚ ҚАЛЫПТАСУДЫҢ ӘДІСНАМАЛЫҚ ӨЗЕГІ РЕТІНДЕ ТҮСІНДІРУ

Ұлттық құндылықтар ұғымы мектепке дейінгі тәрбие үшін «мәдени ақпарат» деңгейіндегі деректер жиынтығы емес, баланың тұлғалық құрылымын ұйымдастыратын мағыналар жүйесі ретінде маңызды, өйткені құндылық – адамның неге ұмтылатынын, нені дұрыс деп бағалайтынын, қандай әрекетті таңдауға бейім болатынын айқындайтын ішкі бағдар. Баланың ерте жастағы дамуы көбіне сыртқы нормалардың ішкі сенімге айналуымен сипатталатындықтан, ұлттық құндылықтарды меңгеру – сыртқы мәдени

тәжірибенің ішкі тұлғалық сапаларға айналу үдерісі. Мұнда ұлттық құндылықтардың тәрбиелік әлеуеті олардың «күнделікті өмірдегі қолданылу мүмкіндігімен» өлшенеді: бала үлкенге сәлем беруді жай рәсім ретінде қайталамай, оны сыйластықтың, қауіпсіз әлеуметтік байланыстың, өз орнын танудың белгісі ретінде сезінгенде ғана ол тұлғалық қасиетке айналады; бала ұлттық ойынға тек қимыл-қозғалыс үшін қатыспай, ережеге бағынуды, әділ бәсекені, өз эмоциясын реттеуді үйренгенде ғана ерік-жігер мен жауапкершілік қалыптасады.

Әдіснамалық тұрғыдан ұлттық құндылықтардың балабақшадағы ықпалы үш деңгейде көрінеді: біріншісі – мағыналық деңгей, мұнда бала «өз халқының дүниетанымымен» таныса отырып, жақсылық-жамандық, адалдық-алдау, еңбек-еріншектік сияқты қарапайым этикалық жіктеулерді мәдени үлгілер арқылы түсінеді; екіншісі – тәжірибелік деңгей, мұнда бала құндылықтарды нақты әрекет үстінде меңгереді, яғни құндылықтар мінез-құлық сценарийіне айналады; үшіншісі – эмоциялық-символдық деңгей, мұнда ұлттық музыка, ертегі, ою-өрнек, дәстүрлі мереке сияқты символдар баланың сезімдік әлеміне әсер етіп, мәдени жақындық пен мақтаныш сезімін қалыптастырады. Осы деңгейлердің тұтастығы сақталмаса, ұлттық құндылықтар «сөз жүзіндегі ұран» болып қалып, баланың тұлғалық сапаларына тұрақты әсер етпей қалу қаупі күшейеді.

ҰЛТТЫҚ ҚҰНДЫЛЫҚТАРДЫҢ БАЛА ТҰЛҒАСЫНЫҢ НЕГІЗГІ САПАЛАРЫН ДАМУ ЛОГИКАСЫ

Баланың тұлғалық қасиеттері мектепке дейінгі шақта «қалыптасып бітетін» дайын сипат емес, әлеуметтік орта мен тәрбиелік ықпалға жауап ретінде біртіндеп тұрақтанатын үрдістік құрылым, сондықтан ұлттық құндылықтарды енгізу де бір реттік сабақпен өлшенбейді, ол күн тәртібінің, қарым-қатынас стилінің, ойын мен еңбек әрекетінің ішкі мазмұнына айналғанда ғана нәтижелі болады. Тұлғалық қасиеттердің өзегін құрайтын әлеуметтік-эмоциялық қабілеттер – өзін-өзі тану, өзін-өзі реттеу, эмпатия, ынтымақтастық, жауапкершілік – ұлттық тәжірибе арқылы табиғи түрде дамиды, себебі қазақ мәдениетінде баланы қауымдастықтың бір мүшесі ретінде қалыптастыруға бағытталған нормалар өте ерте кезеңнен бастап үйретіледі. Мысалы, қонақжайлық, ортақ дастарқан мәдениеті, үлкеннің батасын алу, сөзді бөлмеу, «обал-сауап» сияқты ұғымдар баланың өзгені ескеруге, әрекет салдарын ойлауға, өз қалауына шектеу қоя білуге үйрететін моральдық тетіктер ретінде қызмет атқарады.

Ұлттық құндылықтардың тілдік құрамдасы да тұлғалық дамуда шешуші рөл атқарады, өйткені тіл тек қарым-қатынас құралы емес, эмоцияны атаудың, ойды реттеудің, өз тәжірибесін баяндаудың құралы. Балабақшада ана тіліндегі мақал-мәтел, тақпақ, жаңылтпаш, ертегі мәтіндері арқылы бала сөздік қорын байытып қана қоймай, мәдени тұрғыдан «қолайлы» мінез үлгілерін қабылдайды: ертегідегі әділдікке ұмтылу, әлсізге көмектесу, еңбек арқылы мақсатқа жету мотивтері баланың ішкі моральдық

бағдарына әсер етеді. Сонымен бірге ұлттық дәстүрлердің рәсімдік сипаты (мысалы, амандасу, алғыс айту, бата, тілек) баланың коммуникативтік мәдениетін тәрбиелейді, себебі бала нақты әлеуметтік жағдаятта қалай сөйлеуді, қалай тыңдауды, қалай келісуді, қалай кешірім сұрауды үйренеді, ал бұл – тұлғалық жетілудің ең маңызды көрсеткіштерінің бірі.

ОЙЫН, ТІЛДІК ОРТА ЖӘНЕ ДӘСТҮРЛІК ТӘЖІРИБЕ АРҚЫЛЫ ТӘРБИЕЛІК ЫҚПАЛДЫ ҰЙЫМДАСТЫРУ

Балабақшадағы негізгі әрекет – ойын болғандықтан ұлттық құндылықтарды берудің ең табиғи арнасы да ойын кеңістігі болып табылады, бірақ ойынның тәрбиелік әлеуеті өздігінен ашылмайды, ол педагогтің мақсатты ұйымдастыруымен, балалардың жас ерекшелігіне сай жағдай жасаумен және ойын тәжірибесін күнделікті өмірмен байланыстырумен күшейеді. Ұлттық ойындарда ережеге бағыну, кезек күту, серіктесіне сену, жеңісті сабырмен қабылдау, жеңілісті көтере білу сияқты тұлғалық сапалар қалыптасады, ал педагог бұл үдерісте «бақылаушы» ғана емес, ойын мәдениетін реттеуші, эмоциялық шиеленісті жұмсартушы және әділдік қағидасын орнықтырушы ретінде көрінеді. Ең маңыздысы – ойыннан кейінгі қысқа рефлексиялық әңгіме арқылы бала өз әрекетіне мағына береді: ол неге ренжіді, неге қуанды, қалай көмектесті, қандай шешім дұрыс болды деген сұрақтарға жауап беру мәдениеті біртіндеп ішкі өзін-өзі реттеу дағдысына айналады.

Тілдік орта мен дәстүрлік тәжірибе өзара байланыста ұйымдастырылғанда тәрбиелік әсер күшейеді, себебі бала салт-дәстүрді тек көріп қоймай, оны сөзбен түсіндіріп, сезіммен қабылдап, әрекетпен орындағанда ғана оның тұлғалық мәнін ұғынады. Балабақшадағы шағын рәсімдер – күн сайынғы амандасу мәдениеті, үлкенге ілтипат білдіру, ортақ іске қатысу, ойыншықты бөлісу, тамақ алдында алғыс айту сияқты қарапайым тәжірибелер – ұлттық құндылықтардың «күнделікті нормасын» қалыптастырады. Мұндай тәжірибелерде педагог баланың еркіндігін шектемей, бірақ әлеуметтік шекараларды мәдени тұрғыда айқындап береді: бала өз қалауына сай әрекет ете алады, алайда ол өзгенің құқығын бұзбай, ортақ ережені сақтай отырып әрекет етуге дағдыланады; дәл осы дағды кейін тұлғаның жауапкершілігі мен өзін-өзі басқару қабілетінің негізіне айналады.

ҰЛТТЫҚ ӨНЕР, МУЗЫКА ЖӘНЕ ҚОЛӨНЕРДІҢ ТҰЛҒАЛЫҚ ҚАСИЕТТЕРДІ ҚАЛЫПТАСТЫРУДАҒЫ РӨЛІ

Ұлттық өнер мен музыка мектепке дейінгі жаста баланың эмоциялық әлеміне тікелей ықпал ететіндіктен, олар тұлғалық сапаларды қалыптастыруда ерекше тиімді құралға айналады: күй мен әнді тыңдау барысында бала әуен арқылы тынышталады, әсерленеді,

көңіл күйін таниды және сезімін реттеуді үйренеді, ал бұл эмоциялық интеллекттің базалық компоненттерін дамытады. Домбыра үні, бесік жыры, халық әндерінің ырғақтық құрылымы баланың жүйке жүйесін жұмсартып, қауіпсіздік сезімін күшейтуі мүмкін, соның нәтижесінде бала қоршаған ортамен байланысқа ашық болып, ұжымда өзін сенімді ұстай бастайды. Музыкалық әрекет ұжымдық сипатқа ие болғанда, бала тыңдауды, бір ырғақта қозғалып, өзгені күту мен келісуді үйренеді, яғни әлеуметтік үйлесімділікке бейімделеді.

Қолөнер, ою-өрнек және ұлттық сәндік қолданбалы өнер элементтері баланың шыдамдылығын, ұқыптылығын, бастаған істі аяқтауға ұмтылысын және эстетикалық талғамын тәрбиелейді, өйткені ұсақ моторикамен байланысты әрекеттерде бала қателеседі, қайта түзетеді, салыстырады, нәтижеге жеткенде қуанады, ал осының бәрі ерік-жігерді дамытатын тәжірибелік мектеп іспетті. Бұдан бөлек, ұлттық бұйымдардың мағынасы туралы қысқа, балаға түсінікті әңгімелер (түстердің үйлесімі, өрнектің табиғатқа ұқсастығы, әсемдік пен үйлесім идеясы) баланың символдық ойлауын дамытады, ал символдық ойлау – тұлғаның шығармашылық қырының негізі. Сондықтан ұлттық өнерді «мерекелік безендіру» деңгейінде қалдырмай, оны баланың апталық әрекетіне тұрақты енгізу – тұлғалық сапалардың ұзақ мерзімді қалыптасуына жағдай жасайды.

ПЕДАГОГТІҢ КӘСІБИ ҰСТАНЫМЫ ЖӘНЕ ҰЛТТЫҚ МАЗМҰНҒА НЕГІЗДЕЛГЕН ТӘРБИЕЛІК ОРТА

Балабақшада ұлттық құндылықтар арқылы тұлға тәрбиелеудің табыстылығы ең алдымен педагогтің кәсіби ұстанымына тәуелді, өйткені құндылықты балаға ең әсерлі жеткізетін құрал – тәрбиешінің өзінің қарым-қатынас мәдениеті, сөз әдебі, эмоцияны басқаруы және әділдікке беріктігі. Егер педагог ұлттық құндылықтарды тек жоспардағы талап ретінде орындайтын болса, бала оны «ресми міндет» ретінде қабылдап, терең эмоционалдық байланыс құрмайды; ал педагог құндылықты өзінің күнделікті мінез-құлқымен көрсеткенде, бала еліктеу арқылы оны табиғи нормаға айналдырады. Осыған байланысты педагогтің өзіндік мәдени капиталы – ұлттық дәстүрлерді білуі, халық ауыз әдебиетін орынды қолдануы, ұлттық ойындардың мәнін түсіндіре алуы, конфликтіні жұмсақ реттеуі – тәрбиелік үдерістің сапасын анықтайтын негізгі көрсеткіштердің бірі.

Тәрбиелік орта ұлттық мазмұнға негізделгенде, ол «көрнекілік» үшін қойылған атрибуттар жиынтығы емес, баланың белсенді әрекетін қолдайтын заттық-дамытушы кеңістік болуы керек, яғни бала ұлттық бұйымды тек қарап қоймай, ұстап көреді, қолданады, ойын сюжетіне енгізеді, сұрақ қояды, тәжірибе жасайды. Мұндай ортада кітап бұрышы, ұлттық аспаптардың қарапайым үлгілері, киім элементтері, ертегі кейіпкерлері бейнеленген материалдар баланың қиялын оятып, мәдени сюжеттерді өз бетімен құруға мүмкіндік береді, ал өз бетімен құрылған сюжет – тұлғалық

бастамашылдықтың, дербестіктің және шығармашылық еркіндіктің көрсеткіші. Ең маңыздысы – ортада баланың таңдау құқығы сақталып, педагог ұлттық мазмұнды «мәжбүрлеу» емес, қызықтыру және тәжірибеге айналдыру арқылы ұсынғанда ғана ұлттық құндылықтар тұлғалық сапаларды шынайы қалыптастырады.

ОТБАСЫ-БАЛАБАҚША-ҚАУЫМДАСТЫҚ СЕРІКТЕСТІГІ ЖӘНЕ ТҰЛҒАЛЫҚ НӘТИЖЕНІ БАҒАЛАУ МӘДЕНИЕТІ

Мектепке дейінгі тәрбиеде ұлттық құндылықтарды тұрақты қалыптастыру отбасының қатысуынсыз толық жүзеге аспайды, себебі бала бір ғана мекемеде емес, бірнеше әлеуметтік кеңістікте өмір сүреді, ал сол кеңістіктердегі нормалар бір-біріне қайшы келсе, баланың құндылықтық бағдарында тұрақсыздық пайда болады. Сондықтан балабақша ата-анамен серіктестікті тек «жиналыс өткізу» деңгейінде емес, ортақ құндылықтық келісім деңгейінде құруы қажет: үйдегі тілдік орта, үлкенге құрмет көрсету мәдениеті, отбасылық дәстүрлердің қарапайым формалары балабақшадағы тәрбиелік мазмұнмен үйлескенде ғана бала бір құндылықты әртүрлі жағдайда қолдануды үйренеді. Мұнда қауымдастық ресурстары (өлкетану элементтері, ұлттық мерекені мәдени мәнімен өткізу, жергілікті шеберлермен кездесу, үлкендердің өнегелі әңгімелері) баланың әлеуметтік тәжірибесін кеңейтіп, «ұлттық құндылық – тірі мәдениет» екенін сезінуге көмектеседі.

Нәтижені бағалау мәселесінде балабақша тұлғалық қасиеттердің «бір өлшеммен» өлшенбейтінін ескере отырып, бақылауды баланың күнделікті әрекетіндегі тұрақты өзгерістер арқылы ұйымдастыруы тиіс, яғни бала қарым-қатынаста сабырлы бола бастады ма, ортақ іске ерікті түрде қосыла ма, әділдікке ұмтыла ма, қателігін мойындай ала ма, құрдасын жұбата ала ма, өз эмоциясын сөзбен жеткізе ала ма деген сапалық белгілер жүйелі байқалғанда ғана тұлғалық қалыптасу туралы негізді қорытынды жасалады. Бұл бағалау «баға қою» емес, тәрбиелік қолдау көрсету үшін қажет диагностика болғандықтан, педагог оны баланы салыстыруға емес, баланың жеке ілгерілеуін көруге бағыттауы тиіс. Осылай ұйымдастырылған серіктестік пен бағалау мәдениеті ұлттық құндылықтардың тәрбиелік ықпалын кездейсоқ әсерден жүйелі нәтижеге айналдырып, баланың болашақта жауапты, еңбекқор, мейірімді, өз мәдениетіне құрметпен қарайтын тұлға болып қалыптасуына берік негіз қалайды.

ҚОРЫТЫНДЫ

Балабақшадағы ұлттық құндылықтарға негізделген тәрбие – баланың тұлғалық қасиеттерін қалыптастырудың қуатты әрі табиғи ресурсы, өйткені ұлттық мәдени тәжірибе баланың эмоциялық әлеміне жақын, әрекет арқылы меңгеруге қолайлы және әлеуметтік қарым-қатынасты реттейтін айқын нормаларға бай. Ұлттық құндылықтарды тиімді енгізу үшін оларды оқшау тақырып ретінде емес, балабақшаның күн тәртібі, ойын

әрекеті, тілдік орта, эстетикалық тәжірибе және әлеуметтік қатынас мәдениетімен тұтасқан тәрбиелік жүйе ретінде ұйымдастыру қажет. Бұл жүйеде педагогтің кәсіби ұстанымы мен жеке үлгісі, заттық-дамытушы ортаның әрекеттік сипаты, отбасы-балабақша-қауымдастық серіктестігі және тұлғалық нәтижені сапалық белгілер арқылы бағалау мәдениеті шешуші шарттар ретінде көрінеді. Нәтижесінде ұлттық құндылықтар баланың бойында сыйластық, жауапкершілік, әділдік, ынтымақтастық, сабыр, еңбекқорлық, шығармашылық және мәдени сәйкестік сияқты қасиеттердің қалыптасуын қамтамасыз етіп, тұлғаның әлеуметтік өмірге табысты бейімделуіне негіз болады.

ПАЙДАЛАНЫЛҒАН ӘДЕБИЕТТЕР (СІЛТЕМЕЛЕР ТЕК ОСЫ БӨЛІМДЕ)

1. Абдикова М.Б. **Балабақшада ұлттық құндылықтардың маңызы**. Bilimger.kz, 10.01.2025. <https://bilimger.kz/174734/bilimger.kz+1>
2. Қазақстан Республикасы. **Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың мемлекеттік жалпыға міндетті стандарты** (нормативтік құжат). <https://adilet.zan.kz/kaz/docs/V2200029031> Адалет
3. Қазақстан Республикасы. **Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың үлгілік оқу бағдарламасы** (нормативтік құжат). <https://adilet.zan.kz/kaz/docs/V1600014235> Адалет
4. Қазақстан Республикасы Үкіметі. **Мектепке дейінгі тәрбиелеу мен оқытуды дамыту моделі** (15.03.2021 ж., №137). <https://adilet.zan.kz/kaz/docs/P2100000137> Адалет
5. Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрі. **2021 жылғы 16 қыркүйектегі №472 бұйрығы** (тәрбие саласына қатысты нормативтік негіз). <https://adilet.zan.kz/kaz/docs/V2100024429> Адалет
6. **Ұлттық тәрбие негізі - балабақшада: әдістемелік құрал** (PDF). <https://dev-s.balatili.kz/uploads/books/7705751288d263aa8e6487dda2e5caf1/%D0%91%D0%B0%D0%BB%D0%B0%D0%B1%D0%B0%D2%9B%D1%88%D0%B0%20%D0%9E%D3%98%D2%9A%203.pdf> dev-s.balatili.kz
7. **Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың үлгілік оқу бағдарламасын іске асыру бойынша нұсқаулық** (PDF). https://irrd.kz/sites/irrd.kz/uploads/docs/2022/12/rukovodstvo_kz_131222.pdf Иррид
8. Жұмабаева З.Е., Шаяхметова А.А., Кажикенова Г.М. **(мақала, педагогика бағыты)** Торайғыров университетінің хабаршысы (PDF). https://vestnik-pedagogic.tou.edu.kz/storage/articles/c4dca2d3c4a2694735f4fd0b3772a900/11_%D0%96%D1%83%D0%BC%D0%B0%D0%B1%D0%B0%D0%B5%D0%B2

%D0%B0_%D0%97._%D0%95.%2C_%D0%A8%D0%B0%D1%8F%D1%85%D0%BC%D0%B5%D1%82%D0%BE%D0%B2%D0%B0_%D0%90._%D0%90.%2C_%D0%9A%D0%B0%D0%B6%D0%B8%D0%BA%D0%B5%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B0_%D0%93._%D0%9C..pdf vestnik-pedagogic.tou.edu.kz

9. **(ғылыми мақала, мектепке дейінгі тәрбие/тәрбиелік орта мәселелері)**
Республикалық ғылыми-әдістемелік электрондық журнал (PDF).
<https://rmebrk.kz/journals/7172/50873.pdf> rmebrk.kz
10. Жұмабаев М. **Педагогика** (PDF).
<https://dev-s.balatili.kz/uploads/books/e08fa2ccab93ed12c56250cee0f46c3d/%D0%9F%D0%B5%D0%B4%D0%B0%D0%B3%D0%BE%D0%B3%D0%B8%D0%BA%D0%B0.pdf> dev-s.balatili.kz
11. UNESCO. **Inclusive early childhood care and education: From commitment to action** (2021, PDF).
https://www.right-to-education.org/sites/right-to-education.org/files/resource-attachments/UNESCO_Inclusive%20early%20childhood%20care%20and%20education%20From%20commitment%20to%20action_2021_EN.pdf right-to-education.org
12. OECD. **Starting Strong VI: Supporting Meaningful Interactions in Early Childhood Education and Care** (PDF).
https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2021/06/starting-strong-vi_0a304435/f47a06ae-en.pdf oecd.org

ҚМ АА Күәлік нөмірі: **KZ45VPY00102718** — ҚР Мәдениет және Ақпарат министрлігі

© 2026 **Bilimger.kz** Ақпараттық-танымдық білім порталы. Барлық мазмұн авторлық құқықпен қорғалған.